

Giften i den sociale krop

En af filmens mest eksklusive kunstnere, den uforsonlige Robert Bresson, præsenterer sit filmtestamente.

af Martin Drouzy

Med fem års forsinkelse bliver vi nu her i Danmark endelig præsenteret for Robert Bressons seneste film, *Blodpenge*. På grund af producenternes skandaløse svigten – og instruktørens høje alder (81 år) taget i betragtning – er der stor sandsynlighed for, at dette nyeste opus også bliver hans sidste, en slags filmtestamente. Under alle omstændigheder kan vi allerede betragte det som sådant, idet den 'uforsonlige' Bresson her viser sig at være mere kompromisløs end nogensinde. Såvel tematisk som formmæssigt når han i denne film de yderste konsekvenser af sin konsekvente holdning.

Handlingen i *Blodpenge* udvikler sig efter en ubønhørlig logik. Det hele begynder med et forholdsvis harmløst bedrageri. To halvvoksne drenge fra det bedre parisiske borgerskab afsætter en falsk seddel på 500 francs hos en fotograf. I sin vrede over at være blevet snydt stikker fotografen den falske seddel videre til en ung lastbilchauffør, Yvon Targe, som uden at ane noget som helst bruger den til at betale en bartender. Snyderiet afsløres, chaufføren bliver arresteret og konfronteret med fotografens assistent, der kommer med et løgnagtigt vidnesbyrd. Affæren slutter i byretten, der frikender Yvon. Men på grund af den mistanke, der er blevet rejst imod ham, mister han sit job. Som følge deraf – og fordi han må skaffe brød til sin kone og sin lille datter – lader han sig involvere i et bankkupsforsøg. Nu bliver han dømt og sat i fængsel.

Offer for en fatal (eller djævelsk?) række af ulykkelige tilfældigheder er den uskyldige Yvon blevet en forbryder. Han betaler prisen for de andres snyderi og løgn. Det onde begynder at tage fat i ham ligesom en koldbrand. Medens han afsoner sin straf, forlader konen ham for at leve sit eget liv. Hans datter dør. Et desperat vredesudbrud fører ham for en tid til isolationscellen, hvor han forsøger at begå selvmord. Trods en medfanges forståelse og støtte oplever Yvon kun had og hævnlyst. Han forlader fængslet som en oprører, der indvendigt føler en uimodståelig trang til at dræbe.

Indtil nu har filmen skildret Yvons tilfælde med et nøgternt og klinisk blik ligesom en politirapport. Værkets sidste del er meget mere gådefuld, idet Bresson introducerer en ny og vigtig figur: en 50 årig kvinde, som Yvon har mødt på gaden og som har indvilliget i at give ham husly. Hun er klar over, at han allerede har dræbt, og kender altså den risiko, hun løber – både for sig selv og for sine nærmeste: et invalidbarn og en bror, der har været spillelærer og nu har slået sig på druk. Af kærlighed eller af medlidenhed ('Hvis jeg var Vorherre, ville jeg tilgive alle mennesker', siger hun) accepterer hun imidlertid risikoen. Eftersom Yvon er blevet sendt til hende, må hun tage sig af ham. Har hun forestillet sig, hvad der kommer til at ske? Er hun bare enfoldig og naiv? Eller er hun en 'helgen', der ligesom Anne Marie i *Syndens Engle* på forhånd accepterer døden for at redde en morder? Det er svært at afgøre. I alt fald begår Yvon sit tredobbelte mord. Intet har kunnet standse ham. Han venter intet mere af menneskene og melder sig selv til politiet. Det onde (pengene) har fuldendt sit værk. Der er intet håb tilbage. Til forskel fra tidligere Bresson-film har hverken kærligheden eller et mystisk glimt fra det hinsidige her formået at bringe et forsonende element i tragedien. Filmen slutter i en knugende atmosfære af fortvivlelse.

Og når *Blodpenge* fremtræder i et så pessimistisk skær, er det også fordi Bressons stilistiske virkemidler ikke nøjes med at skildre historien om en mand, der ved en fejltagelse og med urette er

blevet fordømt. Det er i virkeligheden et røntgenbillede af vort samfund, instruktøren desuden konfronterer os med. I denne film skal alt tydes. Alt er tegn. Hver indstilling, hver replik, hver enkelt lyd har til funktion at udtrykke mere end det, de umiddelbart fremstiller eller reproducerer – og dette mere er bylivets umenneskelighed.

Den enkeltes isolation. De riges fejhed og løgn. Retsvæsenets uretfærdighed. Fængselssystemets grusomhed. Følelsernes umulige vilkår. Og først og fremmest pengenes magt i det moderne samfund. Ligesom sygt blod cirkulerer pengene i den sociale krop og korrumpere den. Hvis vi ikke vidste, at Bresson var en katolik af den mest traditionelle observans, kunne man nemt forestille sig, at han var inspireret af marxistisk tankegang. Sjældent har man fra et filmværk oplevet en så radikal fremstilling og fordømmelse af pengemagts fordærvende virkning.

De mennesker, som ikke bryder sig om Bresson, vil formodentlig endnu en gang tale om æstetisk krukkeri og stemple *Blodpenge* som kedelig og publikumsfjendtlig. De andre, som derimod beundrer *Lommetyven*, *Mouchette* og *Hvad med Baltazar*, vil betragte den som et nyt, mageløst mesterværk. Og endnu en gang vil de opleve, at alle de andre film (selv de bedste) blegner ved siden af. Ved sit enestående asketiske sprog formår Bresson både at ryste os og at skænke os eksistentielt stof at tænke over. Thi i denne film er alt (eller næsten alt) sagt – eller snarere antydnet ad ellipsens vej: det enkelte menneskes ensomhed, vore (manglende) sociale relationer, de usynlige bånd, der knytter os indbyrdes, det moderne samfunds umenneskelige ansigt. Og det mest forbløffende er, at denne desperate og dystre film er et af de få værker, som i dag, hvor filmbranchen bliver mere og mere merkantil og fordærvet af profitjagt, får os til at genfinde troen på filmkunstens muligheder og dens uerstattelige betydning for åndslivet af i morgen.

Blodpenge

L'Argent. Schweiz/Frankrig, 1983. EOS Films (Chêne Bourg)/Marion's Films/FR3 (Paris). Instr.: Robert Bresson. Manus.: Robert Bresson efter Leo Tolstoy's historie Den forfalskede anvisning. Foto: Emmanuel Machuel, Pasqualino De Santis. Klip: Jean-Francois Naudon. Musik: Johann Sebastian Bach. P-design: Pierre Guffroy. Medv.: Christian Patey (Yvon Targe), Sylvie van den Elsen (kvinden), Michel Briguet (Kvindens far), Caroline Lang (Elise Targe), Vincent Risterucci (Lucien). Udledning: Camera Film. 84 min. Prem.: 9.9.88. Også vist i fransk filmuge 3.4.85.